Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

KARATSU SERAMİKLERİ

Nilüfer Nazende ÖZKANLI
Öğr. Gör. Aksaray Üniversitesi, erenlernazende@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2940-321X

Özkanlı Nilüfer Nazende, "Karatsu Seramikleri". ulakbilge, 63 (2021 Ağustos): s. 1077–1087. doi: 10.7816/ulakbilge-09-63-06

ÖZ

Japonya'nın Kyushu adasındaki Saga Eyaletinde yer alan Karatsu, Çin ve Kore arasında yer alan antik bir liman şehri olarak tarihi bir öneme sahiptir. Azuchi-Momoyama döneminden (1560-1603) beri bir çömlek üretim merkezidir. Burada üretilen seramikler de ismini bu şehirden almıştır. Karatsu seramikleri 16. yüzyılın sonları 17. yüzyılın başlarında Kore'nin Japon istilaları sırasında Kore'den gelen çömlekçi ustalarının çalışmalarıyla gelişmiş ve o dönemde üretilen seramikler yeni tekniklerin benimsenmesiyle, Kore tarzında ve tekniklerine göre yapılmıştır. Karatsu seramikleri başlangıçta sofra takımı, sürahi ve diğer ev eşyaları gibi günlük kullanım elemanları için üretilmiştir. Daha sonraki dönemlerde de çay törenleri için çay kapları üretilmiştir. Çalışmanın amacı, Karatsu seramiklerinin özellikleri ve tarihsel gelişim süreci örneklerle incelenerek geleneksel Japon seramikleri içerisinde önemini vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Karatsu, Karatsu seramikleri, Japon seramikleri

Makale Bilgisi:
Geliş: 25 Temmuz 2021 *Düzeltme: 15 Ağustos 2021* *Kabul: 25 Ağustos 2021*

© 2021 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Japonya'da seramik sanatı Neolitik döneme kadar uzanan en eski sanat formlarından biridir. Japon seramik tarihi incelendiğinde "Seto, Shigaraki, Bizen, Arita, İmari, Hagi, Oribe, Shino, Raku, Karatsu ve Kutani gibi farklı çeşitlerdeki geleneksel seramikleri adlarını bazen yapıldıkları bölgeden, bazen pişirildikleri fırından, zaman zaman da yapan sanatçının soyadından aldığı" (Çobanlı, 1994: 25) görülmektedir. Japon seramik sanatının Karatsu seramiklerinin üretimine kadar olan dönemleri Jomon, Yayoi, Kamakura, Muromachi, Azuchi Momoyama olarak adlandırılmaktadır. Jomon döneminde (MÖ 10.500-300) üretilen toprak kaplar, Japonya'ya dünyanın en eski seramik geleneklerinden birini kazandırmıştır. "Avcı-toplayıcı yaşayan Doğu Asyalı, Geç Pleistosen döneminde en eski seramik merkezleri Japon takımadalarıdır" (Luckuin vd, 201: 399). Jomon başlangıç döneminde, dekor uygulanmamış düşük derecede açık ateşte fırınlanmış seramikler görülürken daha sonraki dönemlerinde yüzeyde deniz kabuklarının dokularının olduğu seramikler görülmektedir.

Resim1. M.Ö. 3500–2500 Orta Jomon Dönemi'ne ait sırsız saklama kabı

Resim 2. M.Ö. 1000-300 Jomon Son Dönmine ait sırsız seramik figür

"Düşük derecede pişirilen Yayoi seramikleri basit bir desenle veya desensiz olarak karakterize edilen, Jomon seramiklerinden farklılık göstermektedir" (Hitchins 1976: 163). Ayrıca Yayoi seramikleri kırmızı renkli bünyesi ve teknik olarak daha üstün olmasına rağmen Jomon seramiklerinin daha fazla tasarım özgünlüğü ve daha fazla şekil çeşitliliğine sahip olması nedeniyle de ayrılmaktadır.

Resim 3. M.Ö. 300 – M.S. 400 Yayoi Dönemi Sırsız Saklama Kabı

Resim 4. M.Ö. 300 – M.S. 400 Yayoi Dönemi Sırsız Vazo

M.S. 3.-4. yüzyıllarda, Kore yarımadasından Kyushu adasına getirilen anagama fırını, bir yamaçta çatılı tünel fırın ve çömlekçi çarkı ortaya çıkmıştır. "Kofun Dönemi seramikler ise Hajiki ve Hanimo olarak adlandırılmaktadır. Sırsız, kırmızı renkli, fitil yöntemi ile şekillendirilmiş ve bezemesiz olan Hajiki seramikleri Yayoi seramiklerinin bir uzantısı olup, 4. yüzyıldan itibaren yaygın olarak kullanılmıştır" (Çobanlı vd: 51). Kamakura döneminde ise günlük gereksinimleri karşılamak için çeşitli mutfak kaplarının üretiminin yaygın

olduğu dönemdir. Bu dönemde bazı fırın teknolojilerinin geliştiği ve Japon seramik tarihinde "Altı Antik Fırın" olarak adlandırılan; Shigaraki (Shigaraki eşyası), Tamba, Bizen, Tokoname, Echizen ve Seto seramik merkezleri doğmuştur. Muromachi döneminde "13.yüzyılın sonlarına doğru çay seremonilerinin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla 14. yüzyıl Japon seramik sanatında, saklama ve depolama amaçlı kullanılan seramik kapların yerini, zarif çay seramikleri almıştır" (Çobanlı vd: 53). Bu dönemde Temmoku olarak adlandırılan çay kaseleri gelişmiştir.

Resim 4. M.S. 500- 600 Kofun Dönemi
Kül sırlı Vazo

Resim 5. M.S. 600-700 Kofun Dönemi
Kül sırlı Vazo

"17. yüzyıl Azuchi Momoyama döneminde ise Mino fırınlarında Oribe olarak adlandırılan seramikler üretilmeye başlanmıştır (Çobanlı vd: 54). Ayrıca bu dönemde Kore'den Japonya'ya gelen seramik sanatçıları Kyushu adasında Karatsu fırınlarını kurmuşlar ve Karatsu seramiklerinin gelişimini sağlamıştır.

Resim 6. 16 -17. y.y. Azuchi-Momoyama
Dönemi kase

Resim 7. 16 -17. y.y. Azuchi-Momoyama
Dönemi kase

Karatsu Seramiklerinin Gelişim Süreci

Karatsu seramikleri Japonya'nın en güneyindeki adası olan Kyushu'da doğmuştur. Karatsu ürünleri, Kore'den etkilenen seramiklerdir (Becker 1986: 11). "Şimdiki adlarını Matsuural'dan Tarökaja, Kojirökaja ve Töbeikaja alan köylerde çömlek sanatçıları üretim yapmaya başlamışlar ve ürünlerine ko-Karatsu adı verilmiştir. 3. ve 4. yüzyılın sonlarında Japonya'ya gelen bir Kore göçmen dalgası bilim adamları ve sanatçılar olduğu gerçekti" (Becker 1986: 15). Efsaneler, gelenekler, eski kayıtlar ve tarihi kalıntılar Momoyama döneminde veya sonrasında Koreli çömlek sanatçılarının gelmiş olduklarını, Kyushu ve Kore arasındaki köklü bağlantının olduğunu göstermektedir.

Resim 8. Japonya ve Kyushu adası haritası

Resim 9. Kyushu adası ve Karatsu haritası

Kyushu adasında yapılan kazılarda Jomon dönemine ait seramik kırıkları ele geçirilmiş ve Kore Tarihi adını taşıyan kitabında Han Woo-keun, Kore'nin neolitik dönem seramikleri ile Batı Japonya'da ortaya çıkarılmış olan seramiklerle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Yoyoi dönemine Kore'nin erken dönem tornada şekillendirilen seramikler Karatsu'daki üretilen seramiklerle benzerlik göstermektedir. Daha sonraki dönemlerde (10. Yüzyıl) Anagama fırının Karatasu'ya geldiği bilinmektedir.

Resim 10. Karatsu'da 17. Yüzyılda inşaa edilen Anagama Fırın

Resim 11. Karatsu Anagama Fırının Ilistrasyonu

16. yüzyılın sonlarında bölgeye yerleşen Koreli seramik sanatçıları Japon seramik sanatçıları ile bir yarış başlamış ve çay seremonileri için seramik üretilmeye başlamıştır. Böylelikle çay kaseleri sadece lordlar ve

soylular tarafından değil, aynı zamanda giderek zenginleşen kültürlü tüccarlar tarafından da gıpta ile bakılan Japonya'nın en değerli hazineleri haline gelmiştir.

Resim 12. Erken Dönem Karatsu Çay Kasesi

Resim 13. Erken Dönem Karatsu Çay Kasesi

"Koreli seramik sanatçıları fırın yapımı ve pişirme teknikleri konusundaki üstün bilgilerinin en hoş karşıladığı yer olan Honshu'nun Mino bölgesiydi. Tüm bunlar belgelenmemiş geleneğe uygun olmakla birlikte, Matsuura fırınlarının gelişimi ve Mino'da Karatsu tarzı fırınının başlangıcı bu zamanda gerçekleşmiştir (Becker 1986: 19). 17.yüzyılın sonlarına doğru Karatsu yönetimin değişimi ile Karatsu limanı bir kale kasabasına dönüşmüş ve Meiji dönemine (1868-1912) kadar bu şekilde kalmıştır. 19. yüzyılın sonunda bazı Koreli sanatçılar Kore'ye dönmüş, ancak geride kalan aileler seramik çalışmalarına devam etmişlerdir. "20. yüzyılda Kyushu'nun kuzeybatısındaki Takeo/Kuronda/Arita bölgesindeki bir dizi fırın sahasının kazılması için düzenleme yapıldı. Çömlekçi Nakazato; Muan, Saga ve Nagasaki eyaletlerindeki Karatsu seramiklerinin köklerini araştırmıştır. Sman külü sırı üzerine çalışmalar yapmıştır" (Moeran 1990 : 31). Nakazato ailesi 14 kuşaktır seramik üretimi yapmaktadır. Nakazato Hoan, Nakazato Takashi Japon seramik sanatının ve Karatsu seramik geleneğini devam ettiren önemli isimlerdendir.

Resim 14. Muan Nakazato Madara Tipi Karatsu Çay Kasesi

Resim 15. Muan Nakazato e-Karatsu Tipi Tabak

Resim 16. Nakazato Hoan, Mishima Tipi Karatsu Kavanoz

Resim 17. Nakazato Takashi, Karatsu Vazo

Günümüzde Karatsu bölgesinde 70 kadar seramik atölyesi vardır. Her biri seramik sanatına kendi benzersiz stilini kazandırmıştır. Ayrıca bu bölgede sofra eşyalarının da üretimi devam etmektedir.

Karatsu Seramiklerinin Teknik Form Özellikleri

Karatsu seramiklerinde kullanılan kil "uzun süre yıpranmış tortul kayaçtan elde edilir veya tortul kayalardan üretilen toz kil ve içerisinde yüksek oranda kvartz ve kaolin barındırmaktadır" (Katsukı, 2013: 863). "Karatsu geçmişte ve günümüzde çay seremonilerinin vazgeçilmez seramiğidir. Gösterişten uzak fakat son derece doğal bir görünüme sahip Karatsu ev gereçleri özellikle zakki adı verilen evde kullanılan seramiklerdir" (Becker 1986: 38).

Resim 18.Sıraltı Dekor, Karatsu Çay Kasesi

Resim 19. Sıraltı Dekor Karatsu Çay Kasesi

Karatsu seramiklerinin çoğu tornada şekillendirme tekniği ile şekillendirilirken, bazılarında ise fitil tekniği ile şekillendirilmiştir. Sır olarak koyu, orta veya açık tonlu opak, yarı saydam ve şeffaf sır kullanıldığı görülmektedir. Sır altı dekor tekniği oldukça yoğun kullanılmıştır. Erken dönem Karatsu kaplarının geniş yelpazedeki örnekleri, ilk olarak üç temel sır tipine göre ayrılmıştır. Bunlar kullanım şekline göre on dört temel Karatsu formuna ayrılır; . çay kasesi, su kavanozu, ağızlı kase, mukozuke tabağı (uzun ve sığ), tabak, şişe, vazo, kavanoz, tütsü kutusu, tütsü ve ateş kabı, çaydanlık, sake fincanı ve çay kutusu.

Resim 20. Sıraltı Dekor, Karatsu Su Kavanozu

Resim 21. Kül Sırlı Karatsu Su Kavanozu

Resim 22. Sıraltı Dekor, Krakle Sırlı Karatsu Mukozuke Tabağı

Resim 23.Sıraltı Dekor, Kül Sırlı Karatsu Vazo

"Japon seramik tarihçilerinden, bazıları Karatsu seramiklerini sır türüne göre sınıflandırılır (Madara Karatsu, kuro Karatsu, jakatsu Karatsu, ki Karatsu, ao Karatsu). Diğerleri ise Japon veya Çin ürünlerine benzerliğine (Seto Karatsu, temmoku Karatsu), Kore ile ilişkisine (Korean Karatsu), dekorasyonlarına (hori Karatsu, mishima Karatsu, hakeme Karatsu, e-Karatsu)"(Becker 1986: 161), şeklinde gruplandırmışlardır.

Resim 24.Madara Karatsu Çay Kasesi

Resim 25. Kuro Karatsu Çay Kasesi

Resim 24. Jakatsu Karatsu Çay Kasesi

Resim 25. Ki Karatsu Su Kavanozu

Resim 26. Ao Karatsu Vazo

Resim 27.Seto Karatsu Çay Kasesi

Resim 28. Temmoku Karatsu Çay Kasesi

Resim 29. Korean Karatsu Çaydanlık

Resim 30. Hori Karatsu Çay Kasesi

Resim 31. Mishima Karatsu Çay Kasesi

Resim 32. Hakeme Karatsu Su Kavanozu

Resim 33. E- Karatsu Çay Kasesi

Sonuç

Çok uzun bir döneme sahip olan Karatsu seramikleri, Japon seramik sözcük dağarcığının ayrılmaz bir parçasıdır. Karatsu tarzının kalıcı ve evrensel çekiciliği, Edo çömlek sanatçılarının, tüccarların ve çay ustalarının hayal gücünün ötesinde nesillere ve kültürlere ulaşmış bulunmaktadır. Bazı Karatsu seramikleri “Ulusal Hazine" ve "önemli kültürel mülkiyet" olarak belirlenmiş, bazıları değerli müze parçaları, diğerleri ise çay seramiği olarak kullanılmaya ve beğenilmeye devam etmektedir. Karatsu'nun Japonya'nın ötesine yayılması, ürünleri uluslararası hale gelmektedir. Modern Karatsu üretimi ve geçmişle bilinçli bağlantısı, stillerin çeşitlendirilmesi, bağımsız fırınların kurulması, uluslararası arenaya girme, geleneksel Karatsu üretiminin geleceği için önemlidir. Geçmişte olduğu gibi, Karatsu tarzı seramiklere olan talebin devam etmesi, Japon çay seremonisi ile entegrasyonuna büyük ölçüde bağlıdır. Çay kültürü, Japon toplumunun güçlü bir unsuru olmaya devam ettiği sürece, Karatsu tarzı seramik taleplerinin devam etmesi beklenebilir.

Kaynaklar

Azuchi-Momoyama period (https://www.britannica.com/event/Azuchi-Momoyama-period)

Azuchi-Momoyama period. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spouted_bowl,_Tanba_ware,_Azuchi Momoyama_to_Edo_period,_1600s_AD,_ceramic_-_Tokyo_National_Museum_-_Tokyo,_Japan_-_DSC08950.jpg

Becker, Johanna. Karatsu Ware: A Tradition of Diversity. New York: Kodansha International. 1986.

Çobanlı, Zehra. Kutani Seramikleri. Acedemia Accelerating the world's research. https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1061/103411.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 1994.

Çobanlı, Zehra. Özer, Gökçe (2013) 400 Yıllık Gelenek: Hagi Seramikleri. Sanat ve Tasarım Dergisi,. 5 (5), 50-69. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanattasarim/issue/20649/220306)

Early Blue-Karatsu tea bowl. https://hotokeantiques.com/topics/2011/02/early-blue-karatsu-tea-bowl.html (Erişim Tarihi: 12.06.2021.

Hitchins, Patrıcia. "Technical Studies on Materials from Yayoi Period Japan: Their Role in Archaeological Interpretation. Perspectives". 1976, Vol. 19, No. 1, Japanese Prehıstory (1976), Pp. 156- 171 (https://www.jstor.org/stable/42927916)

Jomon Culture ca. 10,500–ca. 300 B.C. (https://www.metmuseum.org/toah/hd/jomo/hd_jomo.htm)

Katsuki, Hiroaki. "Some properties of clays for Karatsu ware prepared from sandstone". Journal of the Ceramic Society of Japan 121 [9] 863-866 2013 (https://doi.org/10.2109/jcersj2.121.863)

Ki Karatsu (http://www.e-yakimono.net/guide/html/karatsu.html) (Erişim Tarihi: 12.06.2021.

Kofun Period. https://mma.pages.tufts.edu/fah188/ospina/kofun/index.html (Erişim Tarihi: 12.06.2021.

Lucquina, Alexandre ve diğer. (2015) Ancient lipids document continuity in the use of early hunter–gatherer pottery through 9,000 years of Japanese prehistory. Edited by Patricia L. Crown, University of New Mexico, Albuquerque, NM, and approved January 29, 2016 (received for review November 27, 2015) (https://doi.org/10.1073/pnas.1522908113)

Moeran, Brian. "Japanese Ceramics and the Discourse of 'Tradition". Journal of Design History , 1990, Vol. 3, No. 4 (1990), pp. 213-225 (https://www.jstor.org/stable/1315762)

Nakazato-muan (https://www.lempertz.com/en/catalogues/lot/1112-1/712-a-karatsu-bowl-by-nakazato-muan-around-1960.html) (Erişim Tarihi: 19.05.2021.

Tea Bowl Series — Karatsu ware. (http://chanoyutah.com/tea-bowl-series-karatsu-ware/) (Erişim Tarihi: 18.02.2021.

Yayoi Period Art, Pottery & Architecture.(https://study.com/academy/lesson/yayoi-period-art-pottery-architecture.html https://www.entoten.com/2013/04/23/a-tour-of-the-pottery-towns-of-southern-japan-part-i-karatsu/) (Erişim Tarihi: 22.01.2021.

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

KARATSU CERAMICS

Nilüfer Nazende Özkanlı

ABSTRACT

Located at Saga Prefecture on the island of Kyushu, Japan, Karatsu has a historical importance as an ancient trading port between China and Korea. It has been a center for pottery production since the Azuchi-Momoyama era. The name of the ceramic pottery produced in here derives from this province. Karatsu ceramic pottery has been developed as a result of the endeavors of pottery artisans arrived from Korea during the Japanese invasion of Korea by the end of 16th Century and the early 17th Century and the ceramic pottery of the era has been produced with the Korean style and new techniques adopted. The initial production of the ceramics of the era was limited with only the tools for daily use such as tableware, pots, jars and other household goods. In later periods, tea pots were produced for tea ceremonies. The aim of the study is to emphasize the importance of Karatsu ceramics in traditional Japanese ceramics by examining the technical features of Traditional Karatsu ceramics, kiln structures and historical development process with examples.

Keywords: Karatsu, Karatsu ceramics, Japanese ceramics